

Slovenski Učitelj

**Pedagoška revija
in glasilo Slomškove družbe
v Ljubljani**

2

Leto XII

1940

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno. Uredništvo je v Ljubljani, Aleksandrova cesta 10. Upravišтво je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina letno 50 din. Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravišтво. Izdajatelj in lastnik je »Slomškova družba« v Ljubljani. — — Odgovorni urednik: Strukelj Ivan. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Vsebina 2. št.: Naše naloge v novem letu (Vinko Brumen). — Slovenski učitelj (Franc Fister). — Iz mojega razreda (Anica Lebar). — Ocenjevanje učiteljstva (B. Kajtimar). — Psiha slovenskega naroda (prof. Ema Deisinger). — V letu 1939 zgrajena šolska poslopja (aaa). — Iz organizacije (A. L.). — Iz šolskega življenja: Hospitacijsko poročilo za V. oddelek (I. Hribski). — Ne prezgodaj (E. D.). — Književne vesti: K uvedbi gozdarskega pouka (A. Koprivec). — Poljska, njena zgodovina in njen duh.

Knjižne izdaje »Slomškove družbe«:

1. A. Lebar: »Oskrba manjnadarjencev.« Cena 10 dinarjev.
2. France Bevk: »Pastirčki pri kresu in plesu.« Cena 5 dinarjev.
3. Rudolf Wagner: »Gremo v Korotan.« Cena 10 din.
4. Rudolf Wagner: »Poglejmo v beneško Slovenijo.« Cena 10 din.
5. Ivan Čampa: »Štirje zvonarčki.« Cena 6 din, vez. 10 din.
6. France Bevk: »Grivarjevi otroci.« Cena 8 din, vez. 12 din.
7. Marija Jezernik: »Vesele uganke.« Cena 8 din, vez. 12 din.
8. Krista Hafner: »Kako naj se otrok uči.« Mala brošurica za starše. 2 din.
9. Franc Ločniškar: »Vrtec« za leto 1938/39, vezan 25 din.
10. »Slovenski učitelj« za leto 1938/39, vezan 55 din.

Naročila sprejema »Slomškova družba« v Ljubljani, Aleksandrova c. št. 10, dvorišče, I. nadstropje.

Razpis književne nagrade

»Slomškova družba« v Ljubljani podaljšuje rok razpisa književne nagrade za najboljšo mladinsko povest do 15. febr. 1940. Ostali pogoji ostanejo isti kot so bili že objavljeni: Posebna nagrada 1500 din, obseg okrog 5 tiskanih pol, predložitve v dveh tipkanih izvodih, pravo ime v posebni kuverti, oddano na kaki sosedni pošti na naslov »Slomškova družba« v Ljubljani, Aleksandrova cesta 10.

»Slovenski Učitelj« izhaja prve dni vsakega meseca. Vsak društveni član mora biti naročnik lista. Sklep uredništva je 5. vsakega meseca. Naročnina za list znaša 50 din, članarina »Slomškove družbe« 5 din, prispevek za vzdrževanje lokala 12 din = skupaj 67 din letno.

Položnica Poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073. Člani »Slomškove družbe« in naročniki »Slovenskega Učitelja« morejo biti le redni plačniki.

Uprava in uredništvo.

Slovenski Učitelj

Pedagoška revija in glasilo Slomškove družbe

Leto XXXXI V Ljubljani 5. februarja 1940 Štev. 2

Vinko Brumen

Naše naloge v novem letu

Kaj nam bo vse prineslo letošnje leto, ne vemo. Obeta pa se nam avtonomija, vsekakor tudi kulturna. To se pravi, da med ostalim dobimo popolnoma v svoje roke tudi slovensko šolstvo. Kaj pa bomo tedaj napravili z njim? Ali ga bomo vodili naprej po starem tiru? Gotovo bo treba to in ono preurediti, toda prej si moramo odgovoriti na vprašanje: kaj in kako?

Malo sem že tu in tam poprašal, kaj se v tem oziru pripravlja. Zvedeti nisem mogel ničesar. Ne vem, čemu bi bilo dobro, če bi take stvari skrivali. Pametneje bi bilo obratno: izdelati načrt, dati ga v presojo šolnikom in javnosti, prisluhniti nekoliko kritikam in izjavam, nato pa ga morda popraviti in izvesti. Taka bi bila pravilna pot. Kako to, da pri nas ne hodimo po njej?

Ne morem se povsem ubraniti vtisu, da smo v hudi zadregi, da vobče ne vemo, kaj bi hoteli v našem šolstvu ohraniti in kaj premeniti, skratka, da nimamo za preosnovo nikakega načrta. Slišati je mogoče celo, da so nekateri šolniki sprožili misel, naj bi se tak načrt izdelal, pa so dobili odgovor: napravite ga!

Da, napraviti ga moramo, ker vsekakor moramo vedeti, kaj hočemo. Da se nam ne bo godilo tako ko butalskemu kovaču, ki je že tolkel po razbeljenem železu, pa je na vprašanje, kaj dela, odgovarjal: »Če bo zobato, bodo vile, če bo ploščato, pa bo lopata!«

Hrvatje menda vsaj v glavnem vedo, kaj bi hoteli. V svojem narodnem gibanju in v spisih bratov Radičev iščejo novih temeljev tudi za svoje šolstvo. Preurediti hočejo vse šole od ljudske do univerze in »se ne boje očitka, da bo taka preosnova hrvatsko šolstvo oddaljila tipu zapadnih šol. Narod mora imeti take šole, kakršne potrebuje zase, za svoj napredek in blagostanje, ne pa take, kakršne naj bi bile po mednarodnem vzorcu...«

Vse to so sicer le prva načela, toda vedno je treba najprej vedeti, kaj hočemo, nato pa premisliti, kako to izvedemo. Tudi mi si moramo postaviti taka načela ali idejni načrt, če hočete. Morali bomo vse šolstvo kar najbolj usidراتi v domači kulturi, ne da bi stavili kitajske zidove okrog sebe. Pa — to spada že k idejnemu načrtu!

Kdo naj napravi pri nas tak idejni načrt in potem tudi podroben načrt za šolsko preosnovo? Gotovo mu bo težko dorasel le kak referent pri šolskih oblasteh. Ideje se krešejo in čistijo najraje v stvarni diskusiji. Treba bi bilo sklicati nekaj mož in žena, ki se odlikujejo po razboritosti in izkušnjah, da se pogovore o prvih načelih, si med seboj razdelijo delo, pripravijo osnutke, jih pretresejo ter izdelajo načrt, ga nekoliko razložijo in pokažejo javnosti. Ta naj pove svoje mnenje, nakar se avtorji zopet zberejo, morda pritegnejo še koga ter izdelajo končni načrt.

Tak bi morda mogel biti postopek, ni pa treba, da bi moral biti tak. Tudi moje mnenje je le eno mnenje, mnenje posameznika.

Drugo vprašanje je, kdo naj bi sodeloval pri izdelavi idejnega in podrobnega načrta za preuredbo šolstva. Imen ni mogoče naštevati, tudi si ne domišljam, da poznam vse, ki bi jih bilo treba pritegniti. Vsekakor pa bi morali poiskati najboljše veščake te stroke, praktike in teoretike. Težko pa je verjeti, da bi nalogo zadovoljivo rešili odbori kakih stanovskih ali podobnih društev. Ti naj bi se pač izjavili k načrtu, ne bi ga pa mogli sami pripraviti. Vse preveč so interesni zastopniki svojega članstva.

Pred nedavnim so v Ljubljani zborovali naši šolski nadzorniki. Sprejeli so tudi precej dolgo resolucijo, v kateri so med ostalim terjali, da se ob decentralizaciji šolstva po banovinah »ustanovi pri prosvetnem oddelku kraljevske banske uprave prosvetni svet, v katerem bodi primerno zastopano tudi združenje šolskih nadzornikov, ker nadzorniki najbolje poznajo ustroj, napake in bodoče potrebe ljudskega šolstva.« (»Slovenec« 29. decembra 1939.)

Gospodje torej hočejo nekaj takega, kar nam je zares nujno potrebno. In želijo biti tudi sami zastopani. Isto pravico do zastopstva bi imela Slomškova družba, sekcija JUU, organizacije učiteljstva meščanskih, srednjih, strokovnih, visokih in ne vem, kakih šol še. Ne bi pa smeli prezreti tudi staršev, zastopnikov cerkve in morda še koga. Vsi ti pa bi hoteli najprej varovati koristi svojih zastopancev, v drugi vrsti šele bi mislili na šolstvo samo in na mladino, ki se šola.

Nadzorniki so dali prvi dokaz za to trditev. Gospodje, ki po lastnih besedah »najbolje poznajo ustroj, napake in bodoče potrebe ljudskega šolstva«, niso v svoji dolgi resoluciji pokazali skoraj nobene napake ali potrebe naše šole, če izvememo želje, da bi nadzorniki mogli napredovati do IV/I položajne skupine, da bi se jim zvišal nadzorniški pavšal, da bi oni obiskovali tudi kmetijske in gospodinske nadaljevalne šole »proti posebni nagradi« itd.

Saj je prav, vsakdo se bori in se naj bori tudi za svoje pravice in koristi. Toda vse to so pri šolski preosnovi drugotne stvari. Prvo nam bodi, da izvedemo zares pravilno in modro šolsko preosnovo. Potem šele bi sestavili svoje »poročilo« ministrstvu, ki pa bi izšlo v tisku za javnost ter bi vsebovalo nabrano gradivo in nasvete. Javnost bi seveda odgovorila ter kaj pohvalila ali odsvetovala. Šele po preteku nekega časa pa bi šolska oblast postopoma začela uvajati preosnovo ter bi sicer uvaževala nasvete

odbora in javnosti, storila pa bi po lastni uvidevnosti in na svojo odgovornost. Po taki skrbni pripravi in počasni izvedbi ni čudno, da angleške šolske reforme lepo uspevajo in jim ni treba šolstva neprestano izpreminjati, kakor to delajo ponekod. Že kakih 15 let preurejajo svoje ljudske in »meščanske« šole in pravkar se lotevajo srednje šole.

Ne posnemajmo jih, toda učimo se pri Angležih! Preudarimo skrbno, kaj je potrebno in kaj hočemo storiti, nato pa previdno izpeljimo! Nikdar pa ne omalovažujmo mnenja javnosti, zlasti staršev in učiteljev!

Da bi v letu 1940 videli vsaj začetek resnega prizadevanja v smeri pametne šolske preuredbe, to bodi naša novoletna pedagoška želja!

Fister Francè

Slovenski učitelj

(Dalje.)

Jaka je bil učitelj v večji vasi. Otrok je bilo tam kot listja v jeseni: iz vseh vetrov so hodili v šolo. Lojzek je v razred zadnji pokukal, če je bil grd ali sončen dan. Dve uri in pol jo je rezal čez hrib, vsak dan sem in toliko k domu. Pepček je bil iz mlina doma, Janko z grunta, Nežka od bajte, Lukčev oče je bil kovač, Anžetov trgovec, Boštjanček pa ni vedel za starše. Katra mu je dajala sok, če je bil priden, pa še kakšen krompir. Spal je v hlevu pri kozi Belki, kjer mu je stric postavil pograd za pažem.

Da, iz vseh vetrov so hodili v šolo. Zvonec je pozvonil in učitelj Jaka se je prikazal na vratih. Ančki se že ježe lasje, ko zagleda čemerni obraz, ker Jaka je res kazal, da je nataknjen. Z upraviteljem se je sporekel, ker ga je zopet pošteno prijel, zakaj je včeraj v odmoru kadil. Danes je zakasnil celo minuto in pol in otroke pušča na stranišče po potrebi in ne po odmerjenem času. Za neposlušnost je dobil ukor.

Čeprav je Jaka svoje mislil pri tem, je bil le nataknjen. Računali bomo, je jezen začel. Ko je Pepček še na štingelce mislil, ki jih je med potjo na Obrezovi češplji ogledal, je že treščilo vanj. Na kolena je moral, ker ni poslušal. Boštjanček je gledal za gumbom, ki mu je pri hlačnici odjenjal, pa ga učitelj že vleče za lase. Tonetu je bila zaponka všeč, ki jo je med potjo za tri hruške menjal. Rdeč kamen se tako blešči in zlata je kot stričeva ura! Hu — učitelj mu jo je pa vzel... Potem so se učili še o Babiloncih, več pa že Pepček, Boštjanček in Tone in še dokaj drugih res ne ve, ker je bil pri hlačah zadnji gumb, ker so bili štingelci le preplepi in se broška ne stakne kjer koli.

Mislim, da že veste, kaj hočem s tem reči. Preko kapric in težav je treba v razred, preko skrbi in boleti, če ne, otrok ne boš razumel, ne boš jih pridobil, priučil in vzgojil, če jih sam ne boš poiskal! Saj bi Anže tako rad povedal, kako je z očetom roje lovil in da se ni jokalo, ko ga je največja čebela pičila v nos. Tilen pa za čmrlje ve. O, vsak, prav vsak še mnogo.

Kadar boš otrokom oče, kadar boš tem malčkom mati in to z vsem srcem in strogostjo, takrat bo ura res delaven čas!

O metodah ne bom govoril, ker ni to moj današnji namen. Poudarjam le to, da prikaži ob slikah, modelih in sceneriji življenje tako, kakršno je, brez razumarskih preizkušenj, s polnim občutkom. Prazna beseda nič ne izda, mrtva misel otrok ne zagrabi! V šoli naj vse domače poteka. Še nisem videl učitelja, ki bi z otroki angelovo češčenje molil, ko pri fari poldne zvoni. Ali to ni doma v navadi? Kaj bi delali iz razreda pisarno, suho, mrko in vsak čas uradno!

Tudi kaznui, kadar je treba, po plohi pa naj sonce posije, ker takrat de to vsakemu najbolje. Otroke često vodimo v cerkev k sv. maši in zakramentom. Kaj, ko bi še sam zraven pokleknil? Ali bi bilo to Tilnu v »špot«? Narobe, takrat bi mu bil še bliže srca. Otrokom bodi učitelj vsak čas, tudi na cesti jih prav ogovori! Tako zahteva preprost pa iskren in zdrav čut. Ne rečem, da se ne bo kdo ob tvojo pobožnost obregnil, če drugi ne, kak mešetarski bahač gotovo. Pa še vsi, ki jih poštenost bode v oči.

Jaka so imeli le radi, čeprav so kolegi udrihali čezenj. Če lažnivcu ne verjameš, se mu zameriš. To je učitelj Jaka spoznal. Kolegice so ga blatile povsod, ker ni poznal not svobodnega vzleta in nežnih zablod. Nekateri in nekateri so vedeli, da Jaka ljudem ni po volji. Le to so še pozabili, da udrihajo čezenj ljudje, ki pravijo, da je preodkrit. Ne manjka izprijenih študentov, presitih in lenih domišljavcev, ki se spotikajo ob vse, kar jim ne trobi časti! Jaka je vedel vse to, zato jih je moško prezrl. Kadar je bil pa lep večer, so fantje že peli pod oknom; prišli so ga prosit, da bi igro učil, da bi jim pri telovadbi pokazal in še in še, tisoč reči... Čeprav je bil že v postelji, je vstal in fantom ustregel. Tedaj ni mislil na 900 din, ki mu jih država plača, ne na svoje zahteve, še manj pa na to, da je obrekovan.

Lepo je bilo v domu takrat; med fanti je bil znova mlad, od sile vesel. Kako so se skušali, kdo več stolov preskoči, kdo jih več dvigne in Blažev se že na roke postavi. Če bi ga Tinca videla zdaj, bi zardela do ušes. Vseč bi ji bil. Jaka jih je spravil v red, obračal sem in na vse strani. Ej, bili so cvet, poln mladih moči, veselih lic in jasnih oči! Še so prišli večer za večerom in lepa pesem je udarjala v noč, ko so se razhajali.

Pa potrka Blažev na Jakove duri. Ženil bi se, pa doma ne puste, je tiho začel. Jordanovo in nobeno drugo, pravijo oče. Denar ima, kar je vse! Jaz imam pa Tinco rad; čeprav je revna, pa je poštena in pridna kot nobena! Kaj, ko bi stopili k očetu?

Odslej je bil Jaka malokdaj sam. Prihajali so v vsakem času, eden s prošnjo za podporo, drugi se je čez davke pritožil, tretjemu naj bolnica zniža račun, četrti bi rad posnemalnik naročil, peti je vprašal za vozni red... Jaka je imel pisarno za vse! Še k teletu je bil klican in stari Poloni je pozdravil nogo. Za praznike je pisaril k vojakom, pošiljal žegen in denar, saj so jih doma komaj čakali.

»Nate, gospod, malo ,arcnije',« je stari Cibingel vedno dejal, kadar ga je rubila sodnija, in pomolil Jaki steklenico pod nos. »Saj je domač, včeraj sem kuhal.«

Jaka je fante poznal v dušo. Če je stopil Miha po maši h Kljuki na klinček druženca, je Jaka že vedel, da bi Polonco rad srečal. Prečanke hodijo zadnje iz cerkve in Polonca je vedno med njimi. Pri vsaki kupčiji so Jako vprašali, pri pismih je svetoval na vse strani, za testamente, ki jih je spisal, pa že ni vedel.

Bile so volitve. Potokar, ki pravi, da je bil »zibcener« včasih, je primahal k Jaki v pisarno.

»Ta zelen'ga, kajne, gospod?«

»Tako, tako; recite pa Stojadinović.«

»Kaj, hudiman, Korošca bom volil in nobenega drugega!«

Pa je tudi Potokar potolažen odšel, saj se ne bo Korošču izneveril.

Še mnogo in dokaj je Jaka doživel. Prvega v mesecu je vodil fante k angelski mizi. Brez Boga še trnje ne odžene, je vedno dejal. Fantje so bili pa kakor dren! Res je, čim več mladine boš objel, več uspeha boš imel!

Pri igrah, ob pesmi, na sestankih, pri telovadbi obdeluj mladino z mladostno močjo. Prekuj jo v jeklo, da bo kot lemež rezala v svet, da bo imela orlovski polet, jasen in mlad, poln nad, poln volje in moči. Prosvetni domovi naj bodo vojašnice božje armade, ki naj čuje nad domovi, da jih ne oropajo vražji tatovi vere, ljubezni, moči in rasti.

Bo rekel kdo, ki svobodno čuti: Spet ima Boga na jeziku. Da, Boga in še Boga! V mestih mislite morda drugače, na deželi je pa že tako, da se le tisti Boga boji, kdor v življenju prida ni. V zakramentih naj išče mladina hrano, molitev naj bo vsakemu ščit, volja smodnik, razum oko in jezik krogla, pa bomo sodobni!

»Ni vse na kmetih tako lepo, kot bi mislil,« bo rekel kdo. Ljudem si vseč, če imajo kaj od tebe. Še vedno te imajo za škrica, ki te s svojimi žulji rede. Če boš pa sam zagrabil za delo, si stisnjen, ne daš potrebnim zaslužka. Le pojdi mednje, pa jih boš slišal!

»Gospod, vam je lahko za denar, jaz pa ga moram z rokami zaslužiti. Kar vi vzemite naših devet, pa bodo lahko hodili v šolo! Otroci so se že potegnili pod vrh, ali naj še sam cepim drva, hodim v mlin in gonim na pašo? To pa že ne!« Zraven se bo še krepko pridušil in pljunil čez pot, kot še nikoli.

Nič ne rečem, marsikaj človek sreča tam, kamor je poslan, da uči in vzgaja. Ko bi bili vsi deželani moderni, mestni ljudje, bi se narod prehitro uničil. Res, ne manjka tam obrekovanja, grobijanov in slabih ljudi, saj je tudi v mestih teh na pretek. Če pa prebiješ z živci skorjo, če stopiš mednje, boš spoznal, da ima marsikatero srce v sebi zlato. Deželan ima prav take solze, kakor so tvoje. Poglej v ožgan, zgaran obraz, kadar Boga prosi odpuščanja, in pomisli, če si ti kdaj tako zbran! Tedaj se ti bodo odprle oči in spoznal boš, da je le tam na deželi zdravje doma, le tam je bodočnost našega roda!

Tudi Jaka jih je mnogo preslišal, pa je le toliko manjkalo, da ni bil župan, kolikor sam ni hotel. Možje niso šteli njegovih let, volili bi ga pa. Nasprotni so ga sicer mrzili, ker jim je često prekrizal načrte. Je že moral tako, pa naj bi našim segli v roke, ali se poštene barve boje?

Jaka je vedel, da politika odloča narodu pot, da usmerja javno mnenje in posega v duhovno življenje. Ali je vseeno, kdo vodi državo, kdo in kakšno podpiše postavbo? Ali je vseeno, kako se upravlja skupna lastnina, kako se varuje posest in domovina? Ali politika v vas ne seže? Od kod izvira vse sovraštvo, jeza, laž in lumparija? Vrag v človeški koži se rad politike posluži; kakor kuga objema vasi, hujska, liže in slepi, ljudi z denarjem podkupa in plačuje lumparije. Učitelj pa naj vse to gleda?

V vsaki oštariji se že politikuje, za vsako pečjo se že o volitvah modruje, ker je od politike odvisna oblast, uradi, denar, blagostanje in čast. Ponekod je odvisna od nje tudi vera, kjer je tatovom le prestroga mera. Politiko obkladajo nekateri z vlačugo. Da pa taka ne bo, pojdi na shode in na sestanke, povsod poslušaj in opazuj! Pobijati laž se ne sramuj! Ali se boš ti bal, ko bo ničvrednejš javno lagal, ali boš ti to trpel, da se bo Bog sramotil in klet? Povzdigni glas, dokler je čas, in razkrinkaj vsem lažnivcem obraz, da jih bo narod pravično obsodil!

Često je pa to hudo, da jih od svojih po grbi dobiš! V politični borbi je čas dragocen in vroča kri nima dolgih oči, zato se marsikaj lahko zgodi. Tako bo na svetu do konca dni.

To pa le za učitelja ni, da bi se v politiko vtikal; saj je učitelj vsem ljudem. Ali ni bolje, če se politični vihuri umakne, ko se potem tako vse uredi? Tudi materialisti plačajo davke in imajo pravico, zahtevati učitelja, ki jih ne bo jezil. Ali med njimi ni dobrih ljudi? Pač, toliko je tam dobrih, kolikor je med nami slabih. Toda, sod brez dna še ni cel in za kletarja nič ne pomeni! Le norec bo zadovoljen s takim sodom! No, pač, samo dno mu manjka. Manjka mu! Načelnosti manjka danes ljudem! Če si sto metrov od glavne poti, ali jo boš našel, če ti zanjo ni? Res, v kalnem se najlaže ribari!

Če si učitelj le obrtnik, uradnik za mesečno plačo, potem ti dam prav. Če pa hočeš biti kaj več, veš, da »je« nikoli ni »ni«, da je pri človeku »bom že še« — »ne«. Kaj bi bil tako strog v življenju! Saj to je tisto, kar naš kmet drugače občuti! Moderna širokogrudnost, strpnost, ne pozna odpovedi; merilo ji je razpoloženje. Dolžnost pameti pa je, da najde pravočasno dobro opravičilo. In takten si, uglajen in ne vem kaj še vse! Kmet ne drobi besed kakor tepec. Njemu beseda nekaj pomeni, ker je izraz živega pojma. Ko bi lakajsko obdelani človek, ki je v plitvi družbi moderen, vse doživel, kar zine, bi se ne čudil, zakaj mu kmet ne zaupa. Poštenjak je še v svoji naravi in mu pamet ne dela težav. Učitelj bodi zdrav v svojih pojmi in živi s človekom, ki ga učiš. Tako čuti kot on in ga ne puščaj na cedilu, pa te bo razumel! Če ti ne verjame, če ni za vsako novost takoj navdušen, še ni starokopiten, konservativen in ne

vem kako ga še vse opisujejo kavarniški psihologi. Zdrav je še, zdrav! Res, ne preHITEVA se in malokomu se zmeša! Dokler bo pa za gospodo drugačna maša, drugačna spoved in drug Bog, dokler bodo ljudski domovi in katoliška društva le za neuke in manjvredne ljudi, s takim učiteljem kmet ne bo čutil.

Nenačelnost, nedoslednost je vzrok, da pride človek iz ravnovesja, da nekatere dušne sposobnosti okrne, da zdrave oči oslepe. V tem je ravno padec človeka, ker se podredi volji nizkih strasti, ker se ravna le po razpoloženju. Tako rastejo demagoški ljudje, ki slepe neuke s frazami o zdravju in premoženju. Pretirani nacionalizem grunte deli, rasizem pa staro kri poživi. Taka je ideologija telesa! Vse se sprevrže v načelnost krvi, orožje lahko vse odstrani s poti, lahko se na debelo krađe, dokler družba ne razpade. Pa to so vendar dobri ljudje, saj obljubljajo vse, kar je in ni, ker jim resnica ne dela skrbi. Kadar pa meso govori, takrat naj se človek sebe boji, ker je slabši od zverine!

Bodimo načelni, ker pred vestjo s tem nismo krivični, dobrim ljudem pa vzgled in dokaz!

(Dalje.)

Anica Lebar

Iz mojega razreda

Dvajseto stoletje je stoletje otroka. Stoinstokrat slišimo to geslo v življenju in tudi prav v življenju vzgojiteljev so vse misli obrnjene v skrb za otroka. Prav v 20. stoletju so se ustanovila razna društva, ki služijo otroku v korist in njegov blagor. Mednarodna misel za otrokov blagor se je zlasti pokazala na V. zasedanju Zveze narodov v Ženevi, kjer je 49 zastopnikov raznih držav sestavilo in v imenu svojih držav podpisalo tako imenovano »Ženevsko deklaracijo« s petimi točkami:

1. Otroku je treba dati vseh potrebnih sredstev za normalni razvoj njegovega telesa in njegove duše.

2. Lačnega otroka je treba nasititi, negovati; zaostalega dvigati, osirotelega in zapuščenega sprejeti in mu v vsakem oziru pomagati.

3. Ob času nesreče in bede je treba pomagati otroku najprej.

4. Otroka je usposobiti, da si služi svoj kruh in ga je treba ščititi pred izkoriščanjem.

5. Otroka je vzgojiti tako, da bo uporabljal vse svoje zmožnosti v blagor svojega bližnjega.

Ta deklaracija je bila sad že dolgoletnega dela v prid otroku in zanj.

Že v drugi polovici 19. stoletja so večji narodi, kjer se je socialno življenje prav zaradi socialnih prilik in neprilik hitreje in vse bolj vidno razvijalo, začeli razmišljati o vzrokih tega, zakaj se v šoli, na eni in isti stopnji kažejo pri učenju in zlasti v uspehih tako velike razlike. Kakor je največkrat navada, so tudi tedaj gledali le na vnanje vzroke in so jih z vso vnemo začeli odpravljati. Toda pokazalo se je, da z odpravo teh

vnanjih vzrokov še niso odpravili vseh. Obrnili so svojo pažnjo na psihološko stran in so tam opazili, da je duševni razvoj marsikaterega otroka prav v psihološkem oziru nepravilen, podvržen mnogim oviram in zato potreben posebnega zanimanja.

Med znanstveniki so nastale nove struje, kakor psihoanaliza i. dr., v psihološkem studiju pa so začeli obračati večjo pažnjo na psihologijo otroške duše. Pri tem studiju so polagoma zasledili velike razlike v funkcijah otroške duše; že tedaj so začeli ocenjevati otroke kot »normalne« in »nenormalne«.

Da to bolje razumemo, moramo stvar pojasniti na primeru iz življenja!

Mož je padel in si zlomil nogo; prav res: zelo neprijetna zadeva! Toda življenje zaradi tega še ni v nevarnosti. Po večini se noga pod spretnim zdravnikom pozdravi tako dobro, da jo more ponesrečenec zopet rabiti brez vsakršne ovire, da se mu pri hoji niti ne pozna. Zgoditi pa se more tudi drugače! Noga se ne pozdravi dobro, mož je ne more tako rabiti kakor zdravo; ostane mu slabotna; ob slabem vremenu čuti bolečine v njej itd. Tudi zdaj še ni nevarnosti za življenje; toda navadno pravimo, da noga ni več »normalna«. Ne vrši svojega dela pravilno; bolečine pa, ki se pojavljajo ob slabem vremenu, navadno zmanjšujejo veselje do dela in življenja; saj vemo, koliko tožba je pri tem! Tudi zmožnost za delo se je zmanjšala in tako si mora večkrat mož, ki se mu je pripetila ta nesreča, poiskati drugačno zaposlitev itd.

Naš primer velja v prvi vrsti za telesne ovire; prav slično se dogaja tudi pri duševnih boleznih, pa ne samo to, ampak tudi že pri raznih ovirah duševnih funkcij (duševnega dela), ki se tako rade pokažejo kot posledice teh bolezni ali tudi kot samostojne hibe.

K vsemu temu pa pride še nekaj drugega! Človek ne živi sam zase, ločen od svoje okolice, ampak z drugimi ljudmi skupaj v skupinah in zajednicah, katerih član je. V te skupine in te zajednice se mora vživeti; vse te skupine stavijo nanj svoje zahteve, ki se jim mora ukloniti. Vse psihično v človeku služi zvezi ljudi med sabo, omogoča življenjske stike med seboj in skupno ali socialno življenje. Zato moramo imenovati nenormalnega tudi tistega človeka, ki se ne more vživeti v socialno skupnost družbe, kateri pripada, če mu manjka zmožnost za uvrstitev v socialno okolico, ali je ta zmožnost tako okrnjena, da je uvrstitev le težka ali nepopolna.

Duševne motnje imenujemo navadno take pojave, ki so večkrat v vnanjosti človeka neopazne, toda se pokažejo v vsej svoji resničnosti tedaj, ko se je treba uvrstiti v red družabne skupnosti, ali vršiti dolžnosti, ki jih ima vsak človek kot družabno bitje.

Kolikor bolj se je razvijalo družabno življenje spričo mnogih tehničnih iznajdb in praktičnega dela, toliko bolj so se kazale pomanjkljivosti tistih, ki se niso mogli vživeti v delo in stremenje novih pridobitev. Ko pa je še prišla k vsemu temu tudi še zahteva, da naj se napravi prosta

pot sposobnim in močnim, je naenkrat zaostala skupina ljudi, ki se ni mogla meriti s temi sposobnimi. Kaj z njimi?

Taka je bila situacija na prevalu 19. v 20. stoletje, ko smo se tudi pri nas začeli zanimati za otroke, ki v šoli kar ne morejo priti naprej, ki se v učnem delu ustavijo ob vsaki najmanjši oviri, ki zato zaostajajo za povprečnimi v oddelku, ki zaostajajo bolj in bolj in postajajo tudi ovira za splošni napredek razreda.

Bivša Avstrija je že v 80. letih pričela izbirati take otroke iz razredne skupnosti in jih poučevati v manjših skupinah, a z intenzivnejšo pomočjo za tisti predmet, kjer je bil napredek najslabši. Nastali so tako zvani »pospeševalni razredi«, ki so s ponavljanjem in novim ponavljanjem skušali nadomestiti vrzeli, ki so pri teh otrocih nastale v teku časa. Ko so otroci v posebnem pouku navidezno nadoknadili, kar jim je manjkalo, so jih poslali nazaj v razrede, kjer pa so med tem časom učenci že zopet mnogo napredovali in se je pokazala nova potreba za pospeševanje učenja. Tako so končno prišli do spoznanja, da samo pospeševanje in trpanje suhega znanja v glave prav nič ne pomaže, če se ne postopa individualno, otrokovemu razvoju primerno, če se ne skuša istočasno vplivati s posebnimi vzgojnimi in učnimi vplivi na otroke, da se razžive med svojimi vrstniki, kjer jim je potem delo laže dostopno in tudi uspehi laže dosegljivi.

Na podlagi temeljitega studija psihologije otroške duše so vzgojitelji in zdravniki spoznali, da je otrokom, ki jim je navadni šolski tempo prehitel in ga ne morejo dohajati, treba počasnejšega postopka, temeljitejše in nazornejše razlage, vseskozi nazornega podavanja, praktične naslonitve na resnično življenje in pri tem temeljitega praktičnega dela tudi pri pouku.

Ob tem je nastala praktična znanstvena veja: psihopatologija, ki kaže in uči o vseh hibah, nastajajočih ob psihičnem delu, in obenem tudi pokaže pot, po kateri je hoditi, da se temu odpomore.

L. 1909 je ministrstvo za uk in boğočastje razposlalo okrožnico v vse kronovine, naj se zbere število otrok, ki bi potrebovali posebnega pouka, in naj deželne vlade imenujejo po tri učitelje, ki bi se zanimali za tako delo. Tudi v Ljubljano je prišlo tako vprašanje. Rekli so, da takih otrok ne bo manjkalo na ljubljanskih šolah. Šolska oblast pa je pričela iskati primernih učiteljev. Vprašali so baje vse takratne učitelje, ki so se bolj podrobno bavili s šolstvom, pa se ni nihče priglasil. Tako je padla izbira na takratnega vadniškega učitelja Ivana Krulca, na mladega učitelja Ivana Dimnika. Vprašanje je prišlo tudi na šentjakobsko šolo, kjer sem bila takrat suplentinja drugo leto po maturi. Treba bi bilo iti na Dunaj v tečaj, kjer bi se učitelji iz vseh kronovin nekako vpeljali v tako delo. Meni je bila stvar všeč, a treba se je bilo le še posvetovati s tem in onim o tem in onem. Končno sem se odločila in odšla na Dunaj. Okoli 50 učiteljev in učiteljic se je udeleževalo tečaja. Poročilo o tem tečaju je prinesel Slovenski Učitelj l. 1910.

Za okrajno učiteljsko konferenco l. 1911 je bilo treba pripraviti učni načrt, ki naj bi služil snujočemu se 1. pomožnemu oddelku v Ljubljani. S

pomočjo že vpeljanih učiteljev na Dunaju in Solnogradu — prijateljstva, ki smo jih navezali v tečaju, so bila dolgotrajna in žive še danes, dasi je velika večina tovarišev in tovarišic s tega tečaja že umrla — sem pripravila učni načrt, ki ga je konferenca tudi sprejela.

V Ljubljani so prav takrat zgotavljali ljudsko šolo na Prulah, ki naj bi dala tudi prostor temu razredu. V jeseni 1911 je pričel poslovati ta pomožni razred s 24 otroki, ki jih je bilo treba kmalu razdeliti v dva.

Do l. 1918 sta ostala ta dva vzporedna pomožna razreda; v maju tega leta je prišel še tretji.

V novi državi Jugoslaviji je postala ta skupina razredov »pomožna šola«, ki jo je bilo treba organizirati v polno in edino v državi. Dela in studija je bilo mnogo. Polnoorganizirana pomožna šola ima šest razredov (oddelkov) s pripravljalnim in zbiralnim razredom. Zdelo se mi je potrebno, da vas seznanim najprej s tem, da morem čim bolj razumljivo povedati o delu v pomožnem oddelku, kar je naslov mojega predavanja.

V pomožni oddelek pridejo otroci iz 1. in 2. oddelka ljudske šole, ki so eno ali dve leti brezuspešno obiskovali ta dva oddelka in se kaže, da se ne bodo toliko razvili, da bi v ljudski šoli lahko napredovali. Da se ne zgodi morebiti kaka krivica, je za sprejem določeno, da mora razrednik takoj po preteku prvega polletja v 1. oz. 2. odd. točno paziti na razvoj tistih otrok, ki so zaostali za povprečno večino v razredu. Njihovo znanje oziroma neznanje si zapisuje v poseben zvezek. Na podlagi tega jih v 2. polletju prijavi šolskemu upravitelju, ki oskrbi prijavne liste, v katerih je vse potrebno za premislek in pregled otrok, ki zaostajajo tako, da jih bo treba dati v pomožni oddelek. Vse to razmišljanje in preiskovanje in vpisovanje v prijavne liste pa naj se zgodi mirno in popolnoma interno, brez vsakršnega namigavanja ali celo žuganja, češ, le čakaj, ker nič ne znaš, pojdeš pa v pomožni oddelek. Tak postopek zbuja mržnjo nasproti pomožnim oddelkom, ki so, pravilno tolmačeni, prava dobrota za slabo nadarjene učence.

(Dalje.)

B. Kajtimar

Ocenjevanje učiteljstva

Iz nadzorniških krogov

Morda vsem nadzornikom ne bo prav, da pišem o njih delu, toda vidi se mi to potrebno. Meni je prva stvar, nato šele oseba. Avtoriteta je res potrebna, nedotakljiva pa ni. Pa k stvari!

V 1. številki »Slovenskega učitelja« sem splošno ugotovil ocenjevanje učiteljstva po nekaterih okrajih. Tisti odstotki kažejo, da je splošno ocenjevanje predobro, kar pa ni v prid šolstvu, temveč mu je v kvar. »Kaj pa imaš od tega, da se toliko ženeš v šoli in izven šole?« zabrusi učitelj po imenu učitelju po poklicu, ko sta bila enako — odlično — ocenjena. Kdor kaj misli, mu zadostuje ta stavek in mi ni potrebno še bolj podrobno dokazovati kvarnih posledic predobrega ocenjevanja uč-

teljstva. Pa naj omenim še to, kar tudi ni prav, da se nekaj nadzornikov drži načela: pred usposobljenostnim izpitom ne ocenim nobenega z odlično oceno, a enega pa poznam, ki se drži načela, da ne dobi nobeden odlične ocene, ki še nima deset službenih let za seboj. Gospoda, to pa tudi ne gre. Ocene morajo biti individualne. Tu pridejo v poštev osebne lastnosti učiteljeve: pridnost, nadarjenost, uspehi, veselje do dela, do poklica itd. in ne službena leta, ki pri oceni ne igrajo nobene vloge.

Nad predobro oceno se spotikajo tudi gg. profesorji pri usposobljenostnih izpitih. Pridejo k izpitu mladi učitelji s prav dobro kvalifikacijo, kjer pa popolnoma odrečejo. Nekateri napravijo že pri pisмениh nalogah toliko pravopisnih pomot, da se temu čudijo gospodje profesorji in pravijo, kako je mogoče oceniti take učitelje s prav dobrimi ocenami. Na drugi strani pa bi se lahko čudili nadzorniki, kako je vendar mogoče, da taki ljudje sploh napravijo zrelostne izpite...

Kaj hočem reči s tem? Nič drugega kot to, da naj bi se tudi ljudskošolsko učiteljstvo ocenjevalo tako kot ocenjujejo meščansko in srednješolsko učiteljstvo: zadovoljuje ali ne zadovoljuje. Taka ocena se pošlje učitelju-profesorju v pogled, bolj točna pa je skrita. Mogoče bi bilo tako ocenjevanje tudi za ljudskošolske učitelje bolj umestno? Gotovo pa je, da bi bilo tako ocenjevanje nadzornikom ljubše, ker bi jim bilo lažje in bolj objektivno.

Pa pojdemo še malo k najvažnejšemu poslu nadzornikov, to je k nadzorovanju šol in učiteljstva. Pri tem poslu mora iti nadzornik za tem, da ugotovi, kako izvršuje učitelj vzgojo in pouk s pedagoškega, psihološkega, didaktičnega in metodičnega vidika. Pripominjam, da bi moral ležati poudarek pri nadzorovanju predvsem na vzgoji in nato šele na pouku. Res pa je, da je lažje nadzorovati pouk, težje vzgojo. To morejo le nadzorniki, ki so bili leta in leta praktični ljudskošolski učitelji.

Gospodje nadzorniki, samo malo se ozrimo v življenje našega ljudstva, pa bomo videli potrebo po srčni kulturi! Hvala Bogu, da je velika večina naših nadzornikov prožeta s srčno kulturo, kar more roditi le dobre posledice za šolo in po šoli za narod. Druga zadeva, ki ni nič manj važna kot srčna kultura, je etična vzgoja, kateri naj bi služili vsi ljudskošolski predmeti. S tem hočem reči, da mora nadzornik gledati pri nadzorovanju globlje, ne pa samo na zunanosti, ki bi jih lahko pregledaval že vsak inteligentnejši človek, temveč spoznati mu je poleg srčne in vzgojne vsebine učnih predmetov tudi učiteljeve lastnosti, v kolikor so potrebne pri vzgoji in pouku.

Če pa hoče to doseči, se mora na nadzorovanje pripravljati, kakor se mora pripravljati učitelj na pouk in vzgojo.

V čem obstoji nadzornikova priprava? Prva priprava obstoji v tem, da si že v počitnicah napravi razpored, kdaj bo to ali ono šolo nadzoroval. Razpored obdrži seveda zase. Veljati sme samo za eno leto, ker ne gre, da bi eno in isto šolo nadzoroval ob približno istem času. So učne osebe, ki pred nadzorovanjem še dokaj vestno vršijo svoje službene dolžnosti,

po nadzorovanju pa popustijo. To se kaj rado dogaja po drugi, zaključni inspekciji, češ: letos smo že odpravili, ne bo ga več, nebodigatreba. Nekateri celo ne pišejo več nalog, a če jih pišejo, jih več ne popravljajo. Vse delo pride v neko površno ohlapnost. Tudi taki so, ki ne pišejo več redno in vestno uradnih knjig. Zato je take učitelje treba držati vedno v negotovosti in jih nadzorovati v različnih letnih časih, najbolj šele proti koncu šolskega leta. Tudi nadzorovanja šol morajo služiti vedno le napredku šolske mladine. Brez tega namena so pogrešena in brez pravega cilja.

Druga nadzornikova priprava bodi v tem, da se pripravi za nadzorovanje vsake posamezne šole, vsakega posameznega razreda. Pregledati mu je podrobne učne načrte, ki jih mora imeti v uradu poleg urnikov za vsako šolo in vsak razred. Pregleda naj nadzorniške beležke za šolo in posamezne razrede iz prejšnjega leta ali polletja.

Na osnovi take priprave bo nadzornik hitro uvidel, če je učiteljevo delo smotno, duhovno poglobljeno ali pa uganja zgolj duhamorni verbalizem in didaktični materializem ali celo mehanično dresira, kar ni nikakršno obrazovanje. Kaj lahko pa tudi uvidi, na nadzorstvo pripravljeni nadzornik, koliko je uvaževal učitelj navodila prejšnje inspekcije.

Kar pa je tudi veliko vredno, je to, da je tako pripravljenemu nadzorniku mogoče poprijeti za pouk in zgledno pokazati učitelju, kako je treba, da bo boljše in uspešnejše. Dandanes se že tako odriva ime nadzornik, pa stremi za imenom svetovalec, svetnik, vodnik...

Pa še nekaj se prepreči s pripravami. Nekateri nadzorniki so posebno nastrojeni za računstvo, drugi za jezikovni pouk, tretji za realije... Ta nastrojenja je vsekakor uravnovesiti, ker bi bila sicer lahko šoli v kvar pri njenem prostem razvoju v življenjsko šolo.

Napačno sicer ni, ako nadzornik ob prvem nadzorovanju posveča več pozornosti temu ali onemu predmetu, ob drugem nadzorovanju pa drugim predmetom. S tem učitelja ali učiteljico preveri, da polaga važnost na povezanost vseh predmetov.

Na večrazrednih šolah uredi nadzornik nadzorovanje tudi tako, da nadzira v posameznih razredih le po nekaj predmetov, v vseh razredih pa vse. Na konferenci ali v konferenčnem zapisniku pa pove o vsakem predmetu, kar se mu vidi potrebno. V primeru pa, da nima konference in da tudi ne spiše zapisnika, si pa itak učitelji po odhodu pripovedujejo, kaj je nadzoroval pri tem, kaj pri drugem.

Še vedno pa imejmo pred očmi, da je znana trias: branje, računstvo, pisanje, temeljna, od ljudstva in izobraženstva zahtevana in pričakovana podlaga, ki naj jo da ljudska šola mladini za nadaljnje izobraževanje v življenju in v višjih šolah.

Pa se pomudimo še malo pri nadzorstvu v učilnici! Ko stopi nadzornik v učilnico, naj vpraša učitelja po običajnih pozdravnih formalnostih: 1. Koliko otrok mu danes manjka? 2. Kaj ima na dnevnem redu? Učitelj poklica mu bo takoj odgovoril: toliko dečkov, toliko deklic. Učitelj roko-delec pa se obrne po razredu in izprašuje, kdo da manjka? Ko ugotovita

odsotnost učencev, ga nadzornik prosi, naj nadaljuje po dnevnem programu. Učitelj poklica takoj pogumno poprime in nadaljuje tam, kjer ga je bil nadzornik prekinil, učitelj najemnik se trudi nekaj časa, pa kaj kmalu omaša in se obrne k nadzorniku z vprašanjem, če naj morda še kaj ponavlja. Nadzornik, ki ve, kaj to pomeni, mu lahko reče, da želi, naj obravnava to, kar je obravnaval včeraj 2. ali 3. uro. Učitelj poklica bo takoj pri stvari, učitelj dninar pa gre najprej pogledat v dnevnik, v katerem ima zgolj navedene naslove predmetov, kar je le prepis urnika, ali pogleda v kak učenčev zvezek, kjer imajo učenci narekovano ali s table prepisano učno snov, ki naj bi se je doma gulili na pamet. To pa je zanič, ker je zgolj gojenje duševne lenobe tako učitelja kakor učencev.

V zvezke ali delovne knjige ne sodijo diktati in prepisi, temveč samo dispozicije, ki naj bodo učencem le opora pri domačem učenju. Dejstvo je, da so učenci prisiljeni po dispozicijah prisvojiti si v šoli obravnavano učno snov po globljem razmišljanju in ne zgolj mehanično. Mehanično prisvojena učna snov prav kmalu splahni, premišljeno utrjena pa ostane. Nadzorniki, vrzite že enkrat vso mehaničnost iz naših šol! Zahtevajte od učiteljstva, da se globlje pripravlja na pouk! Priprava mora biti vidna v učiteljevem nastopu, vidna v njegovem dnevniku in delovni knjigi, in kar je še najboljši znak: v učenčevih uspehih.

Od učiteljeve priprave sta odvisna ves duševni napredek in srčna kultura učencev in vsega šolskega okoliša. (Dalje.)

Narodna kultura

Prof. Ema Deisinger

Psiha slovenskega naroda

(Nadaljevanje.)

Sen in resnica o zakopanih zakladih v slovenskih narodnih pripovedkah se utegne nanašati tudi na one čase, ko so Turki vpadali v naše kraje in je ljudstvo iskalo zatočišča v gorah, v utrjenih gradovih in cerkvenem obzidju, a svoj denar in dragocenosti pa je zaradi varnosti zakopavalo v zemljo.

Več romantičnega razpoloženja pa vzbujajo gradovi s podzemeljskimi skrivnostnimi hodniki in rovi. A gradov je na Slovenskem mnogo; njihove razvaline so dandanes ne samo nemi spomeniki minulosti, ampak žive priče iz fevdalne dobe ter na svoj način vžigajo ljudsko domišljijo. Številne zgodbe o zakopanem denarju imajo torej spričo teh gradov s podzemeljskimi hodniki in rovi svojo težo.

Lepo pisan spomin na bajne zaklade v naši vzhodni Gorenjski je n. pr. Mengeš. Ta kraj so Rimljani imenovali »Ad quarto decimum«. Nad trgom je hrib Gobovec z razvalinami starega gradu. Pravljica pripoveduje, da ga je sezidal Mengo, ki je dal kraju ime. Mengo je bil mali vojvoda v Drohovi armadi, ki se je borila z Valjhunom. Ko je Droh padel, so nekateri

njegovi vojščaki pobegnili; med njimi tudi Mengo, ki je z napljenjenim denarjem pribežal v ta kraj ter sezidal na Gobovcu grad.

Tudi turški napadi niso prizanesli Mengšu. Ljudstvo je tedaj svoj denar zakopavalo v zemljo, ki je v nedriju svoje skrite samote še nudila najboljše varstvo, da ga kdo ne ugrabi in odnese. Ta nenavadno romantično značilni kraj je bil kakor nalašč ustvarjen tudi za skrivališče rokovnjačem. V tem kraju je namreč več skritih votlin, kamor so nosili blago. Zato je v senci tega romantičnega kraja svetlobe dovolj, da živi in se razvija taka cvetka, kakor je ljudska pripovedka o zakopanih zakladih.

Slovenska narodna pripovedka je dragocen kamen mogočne pravilne kristalizacije, ki izžareva najmočnejše barve slovenske psihe. Še mrtve reči oživlja slovenska duša, da živijo z živimi, nič manj živi ji zatorej niso gradovi s podzemeljskimi hodniki in rovi, katere ozarja s svojimi prečudovitimi zgodbami. Kakor iskrec se slap padajo te pripovedke iz preteklosti v sedanost.

Če že torej v pripovedkah o zakopanih zakladih (denarjih) ni povsem objektivne resnice, vendar bo našel tudi zgodovinar pa tudi krajeписec dovolj dragocenega gradiva, da bo mogel izluščiti pravo jedro. Zaradi tega ne smemo zamolčati, da v psihološkem oziru zaslužijo pozornost tudi ti razpadajoči gradovi s podzemeljskimi hodniki, a nekaj pozornosti pa gre tudi gorskim podzemeljskim prelazom in prehodom v naši Gorenjski.

Ravno na Gorenjskem je precej takih skalnatih predorov skozi hribe, skrivnih podzemeljskih potov skozi gore, ki so živo zaposlovali ljudsko domišljijo.

Pri Kranjski gori je baje narava sama napravila tak podzemeljski rov skozi goro. Prihrani si popotnik, ki gre po tej podzemeljski poti, velik kos poti. Sicer bi moral po ovinku okrog gore ali pa čez hrib, ki je pozimi težko prehodan. Ta podzemeljska pot danes sicer ni več v rabi, vhod je nekoliko zasut, zarasel z vejevjem; toda če bi bilo treba, bi dobro služila.

Za Trzičem je med gorovjem skriven podzemeljski prehod skozi goro. Miljo hoda pod zemljo in prideš na deželno cesto Kranj—Tržič.

Pri Šmarjetni gori pri Kranju je ravno tako podzemeljski prehod skozi goro. Po tej skrivni podzemeljski poti prideš na škofjeloška tla.

Več prehodov z Gorenjske vodi tudi na ono stran, preko meje. Na vzhodnem Gorenjskem pa je najzanimivejši podzemeljski prehod na moravskih tleh.

Tako Gorenjska ni samo geografski pojem, ampak kraj, ki mu je slovenska duša vdahnila svojevrsten mit, ga ozaljšala z neštevilnimi pripovedkami, bajkami in pravljicami, ga napolnila s pesmijo in skrivnostjo. — Slovenske duše tedaj še ni težila zavest, da smo sinovi in hčere malega naroda, ampak je nepopačeni prvobitni življenjski duh meril sebe in naravo s silami notranje vrednosti, doživljajoč v svoji prirodni fantastični moči manifestacijo večnih zakonov.

Preprostost in sposobnost nažonskega sožitja z naravo sta stopnjevala življenjsko čustvo Slovencev. Dočim so imeli drugi narodi nagon osvaja-

nja, sta mehko srce slovenskega kmeta opajala oltar in priroda. Tako je v njem prevladoval nagon za ohranitev in zaščito življenja. Življenjska svežost in trdoživost navzlic krutim življenjskim prilikam v zgodovinski preteklosti je posledica tega nagona, zaradi česar je postala religioznost slovenskemu človeku obenem njegova kulturna in bitnostna potreba. S tem poudarjenim nagonom po osebnem varstvu in zaščiti se v slovenskem ljudstvu seveda ni vezala revolucionarna težnja, ki bi predstavljala tvorno pomemben poizkus, metati svet iz tečajev — kakor pravimo. V njem ni bilo tiste prevratne težnje, da bi si ustvarjala kak svetovno-politični imperij; tudi sicer ni ničesar bistvenega pokrenila v svetovni zgodovini, kar bi imelo za posledico prenovitev obličja Evrope.

Toda že samo to, da so se Slovenci v najbolj kritičnih časih svetovne in svoje zgodovine ohranili kot narod do današnjega dne, je občudovanja vredno in morebiti največja samoniklost Slovencev in slovenske narodne psihe.

Slovenska duša je konstruktivna. Sprejema sicer razne nove ideje od drugih narodov, a jim daje svojo obliko; ni pa slovenska duša nositeljica velikih prevratnih dejavnosti in pokretov. V tej tvorni značilnosti se skrivajo miroljubni elementi slovenske psihe. Ravno ti elementi slovenske duše so naposled mnoge zavedli v krivo sodbo o slovenskem narodu, da je nezmožen živeti kot narod, da je odmaknjen od kulture itd. Slovenski narod ima kot malokateri narod živ odnos do kulture, je široko prosvetljen, dejaven in razgledan po svetovni literaturi, znanosti in umetnosti. In če osvajaštvo ni njegova prirodna duševna črta, zato še ne smemo zanikati njegove dejavnosti; le nagon po varnosti in očuvanju sebe, dobrin in imetja je močnejši. Kot blisk genija, ki služi življenju, so njegove intuicije, s katerimi razodeva svetu svoj notranji bogati svet.

Čarobnost slovenskih bajk in pripovedk pa zopet ne tiči v kaki literarni umetniji in patetični retoričnosti, ampak je favstično doživljanje. To je tisti apriorni odnos do življenja, ki je misterij slovenske duše. Polna duševnih prividov in spoznav je zatorej človeško bogata, svobodna, ni nikdar osamela in majhna, ampak snovateljica mitičnih svetovnih predstavljaj.

Ni samo slučajnostno dejstvo, da tvorna slovenska duša z manjšim odporom sprejema od drugih narodov nove ideje in pobude. Toda vse bi ostalo le pri idejah in naukih, ako slovenska duša ne bi teh v sebi poglobila in oplodila, da vzbrste. Seme svetovne evropske kulture se seje tudi na slovenski kulturni njivi, ali slovenska prst to seme oživi, da vzklije, z drugo besedo, v slovenski duši postajajo ideje doživetost. Slovenska duša je življenjsko vezana, zato ideje hitreje preidejo v tenkočutnost in občutje. Tako je v politiki, svetovnih nazorih in literaturi.

Tudi v pesmih verske vsebine, tako imenovanih romarskih in pobožnih pesmih, se kaže, da slovenska duša tudi religijo doživlja tako, kakor da hoče abstraktnost in absolutnost ne samo sprejeti kot nauk, ampak jo občutiti in otipati.

Afekt svetovnjaštva pa je slovenski duši tuj. Posebno tuj je še Gorenjcem, ki so zaradi svoje gorske samote bolj dobičkaželnji kot družabni, bolj prepirljivi kot popustljivi, bolj jezljivi in ujedljivi kot prizanesljivi, bolj v skrbeh za svoj gmotni napredek, kakor da bi jih vodila želja po svet-skosti in velemestni obrazljivosti.

Slovenska narodna poezija je kmečka ne mestna; je čutno pogojena alegorija življenja, je veren odsev sveta, ki ga slovenska duša ne misli, ampak doživlja, čuti in sluti. Tudi jezik v slovenskih narodnih pesmih ne pozna abstraktnosti, je naiven in preprost, čeprav se dotika skrivnostnih in zagonetnih stvari. Verski moment je v narodni poeziji izražen v dejanjih, ne v analizah in debatah.

Brezbrežna pa je fantazija ljudstva, kadar hoče izraziti svojo vezanost na kozmične sile. Tudi v tem se kaže doživljajoča moč slovenske psihe. Narodne pesmi, pravljice, bajke in pripovedke ne izražajo samo pristnega elementarnega utripa slovenske duše, ki je v sozvočju z naravo, ampak je obenem izpričevalo brezpogojne življenjskosti slovenskega ljudstva.

Tudi v petju se zrcali ta organski dokaz življenja. Gorenjci imajo polno veselih in zbadljivih melodij. Večinoma si je ljudstvo pesmi samo izmislilo ter jim ubralo primeren napev z ritmom, ki se ponavlja. Vendar je tudi v petju neka duševna razlika med Slovenci. Štajerci so neprimerno bolj vesele narave kot Gorenjci, zato so tudi njihove pesmi bolj okrogle in poskočne. Skoraj vsaka gorenjska vas je imela svojčas svojega godca-pevca. Harmonika, žveгла in orglice so pele v rokah kmečke mladine ob nedeljah, pri veselicah, na svatovanjih, pri farnem žegnanju itd. Vsaka župna cerkev ima svojega patrona, katerega god je za faro velik praznik; v cerkvi je slovesno pritrkovanje zvonov, v fari pa vezovanje. Ob petju, godbi in gostiji se vrši ta idilična kmečka romantika. Za take prilike ocro kakor roka debele flancate; postavijo jih na mizo poleg domačega pre-kajenega kuhanega mesa in klobas.

Tudi pri drugih običajih, zlasti na ženitovanju, je godec neobhodno potrebna oseba. Iz svatovskih pesmi, pesmi pri razpletanju, iz kresnih pesmi, ki se pojo pri kresovanju, pri plesu itd. bije na dan živa, mogočna, strastna in veličastna človečnost, vroča bitnost slovenskega naroda. Realno enostavne so, a vendar priče edinstvenega, močnega doživljanja.

Veselo petje, ki je pri Slovencih že prišlo v pregovor, je nacionalna lepota Slovencev. Večje škode ni mogoče prizadejati narodu, kakor ga oropati petja, v katerem se zrcali lastnost njegove duše. V petju izživila dinamiko svoje duše. Slovenec je to, kar je, kadar pōje. Ni večjega, kar je ustvaril narod, kakor so njegove pesmi.

Petje je spremljalo tudi mnogoštevilne obrede v stari ljudski žitnosti. Mnoge šege in obredi so danes sicer ohranjeni, a so le bolj spominsko okrasje in mehanično posnemanje, ne pa tisto, kar so bili ljudstvu nekoč. Ne nosi in ne ovija jih več oni duh kot nekdanj. V obredu in šegi v zvezi s petjem so bili v oprijemljivi obliki izraženi stari mitološki motivi. Petje je spremljalo tudi druge narodno pomembne šege in navade, ki imajo

nadčutni značaj. Ljubke so zlasti slovenske pesmi - kolednice za novo leto, božič in sv. Tri kralje. Mitološki motivi pa se zlasti prepletajo v mnogih šegah, ki imajo na zunaj krščanski značaj. Med te spada zlasti običaj, da so ponekod na Gorenjskem na praznik sv. Štefana prijezdili do cerkve fantje in moške na konjih, vso pot ježe veselo prepevajoč. Duhovnik pred cerkvijo je nato blagoslovil konje. Konj je bil simbol sončnega boga. Staro-slovensko sončno božanstvo Svetovit je imelo 300 belih konj. Posebno velik praznik sončnega boga je bil ob zimskem soncevratu. Tako se je še v krščanski dobi ohranila ta navada, da so ob času zimskega soncevrata, ki pade na Štefanovo, prihajali v cerkev na konjih, prepevajoč stare pesmi. Vendar je blagoslov konj povsem krščanski, saj vemo, da krščanski gospodarji blagoslovljajo svoj dom in vse imetje. To je prišlo zlasti še od tedaj bolj v navado, odkar je cerkvena liturgija zopet bolj dostopna tudi preprostim ljudem. Ob pustu, ko je led že izginil z rečic in potokov, so ponekod vodili belo Ruso. To je bil mičen običaj, združen s petjem. Rusa je bila namreč po veri starih Slovanov vodni duh v podobi konja.

Še pestrejši pa je bil običaj praznovanja pusta ali Kurenta, ki se je v precej okrnjeni obliki ohranil še do danes. Koliko veselja, zabave in norosti je bilo, ko so ob pustu vlačili »ploh«, na pepelnično sredo pokopavali pusta ali na sredpostno sredo »babo žagali«, kar vse pomeni, da se približuje čas oratve in setve; zato so ta veseli čas proslavili s simboličnimi dejanji.

Na poganske Slovence je imel velik vpliv tudi bog groma Perun, ki mu je bil kozel posvečena žival. Raznovrstni žetvanjski običaji so navzlic krščanstvu dolga stoletja obličili duševno življenje slovenskega ljudstva. V dnu slovenskega bistva, v slovenski krvi in čustvovanju je ždel namreč še vedno poganski barbarski element. Bogu Perunu je posvetila skoraj vsaka kmečka hiša steber na travniku ali ob hiši ter so ta leseni steber izobličili tako, da je imel kozlovsko podobo. Celo snope so postavljali v tej obliki in zasadili vanje lesene rogovile, da so bili podobni Perunovemu simbolu kozlu. Na lesenega kozla pa so devali snop žita ali pšenice in ga pustili viseti do nove žetve. Ostanek tega simbola je današnji kozolec, v katerega ljudstvo obeša čez poletje žito in mrvo, da se posuši in ima torej povsem praktičen pomen.

Na mesto ugaslih poganskih običajev pa je stopilo praznoverje in vražarstvo. Kakor si je slovenski človek ustvarjal jezik in svojo vsebino, svojo notranjo podobo, prisluškujoč praosrčju narave, tako je bilo njegovo notranje človeško bistvo še dolgo pod vplivom poganske simbolike, da se je zatekal k najbolj temnim vražam. Vraže in praznoverja so bila najbolj škodljiva rana za duševno življenje Slovencev; najbolj strupeno praznoverje pa je bila vera v čarovnice. O čarovništvu in čarovnicah je na Slovenskem obsežna literatura. Vera v čarovnice pa je bila časovno tipična za ostalo Evropo sploh.

Praznoverja in vražarstva je še danes povsod dovolj. Na Gorenjskem se je ohranilo le bolj v nedolžni obliki kot preživeli vplivi poganstva. O

zvezdah si n. pr. pripoveduje ljudstvo, da so varuhinje živih; naravi na kresni in božični večer pripisujejo čarobno moč, vlivajo svinec in iz nastalih oblik prerokujejo; zdravilno moč pripisujejo celo vodi. Kadar gre nevesta preko potoka, mora vreči betvico rožmarina v vodo, da bo v zakonu srečo imela. Sploh se razni običaji nanašajo na vodo, ne samo običaj na velikonočno soboto, ko se odvežejo zvonovi in vse hiti k vodi, da bi v vodi oprali obraz, ker voda na ta dan daje čudežno lepoto licu. Mnoge vraževerne starožitnosti¹ izpričujejo le, da je bitje in žitje slovenskega ljudstva nadčutno pogojeno. Svetost in skrivnost stvarstva, vdanost usodi in najvišjemu Bitju, kozmos in njegova brezbrežnost, vse je dojeto in izraženo v toliki širini in polnosti v slovenskih starožitnostih, da lahko rečemo, da je slovenska duša kakor valovi nevarnost vzbujajočega morja, polna neukrotljive življenjske dinamike, krotka, a strastna, silovita in nemirna hkrati, kakor je morje pod svojo mirno površino v sončno-jasnem dnevu.

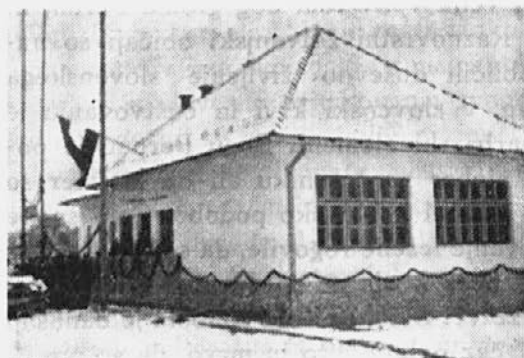
(Dalje.)

aaa

V letu 1939 zgrajena šolska poslopja

(Dalje.)

V decembru 1939 je bilo dogotovljeno novo šolsko poslopje na Karlovinci v kočevskem okraju. Stoji v razcepu cest Karlovica—Rašica in Karlovica—Velike Lašče. Ko bo šola imela še ograjen in urejen vrt, bo prav gotovo ena najlepših naših podeželskih šol.

Slika šole na Senožetih

Poslopje ima dve učilnici, upravne prostore, eno družinsko in eno samsko stanovanje s pritliklinami. Je to vsestransko preskrbljeno za učiteljstvo, ker ni pričakovati, da bi šola imela kdaj več kot dva oddelka. V stanovanju in učilnicah sta vodovod in elektrika. Ker teren nekoliko visi, so zgradili precej prostorno klet z več oddelki, ki jih bodo mogli uporabiti za morebitno gospodinjstvo šole. Stanovanjski del poslopja je ločen od šolskega in ima vsak del poseben vhod oziroma stopnišče.

Skupni stroški znašajo okroglo 370.000 dinarjev.

Karlovica leži 530 m nad morjem in je oddaljena 6 km od železniške postaje v Velikih Laščah.

Če kje, potem so se na Karlovinci oddahnili otroci in učitelji, ko so se preselili v novo šolsko poslopje. Zasilni prostori, v katerih je bila nastanjena ljudska šola, so pod vsako kritiko in bi jih ne mogli priporočiti niti za hlev. Dve majhni učilnici so imeli v bivšem graščinskem gospodarskem poslopiju. Sobi sta majhni, nizki, z majhnimi okni in tako vlažni, da je pozimi teklo po stenah. Stanovanj za učiteljstvo sploh ni bilo. Bile so le posamezne sobe, a še te ne za vse leto na razpolago. Vsake počitnice se je namreč moral šolski upravitelj izseliti, da je

¹ Glej članek: Iz naše starožitnosti, E. Deisinger, v »Slov. Učitelju«, l. 1938, str. 31.

za ta čas imel prostor v uporabo lastnik hiše. Tudi glede stanovanj učitelji niso bili zavidanja vredni.

Ko premišljuje stanje, v katerem sta bila šola in učiteljstvo, in ko ugotavljam razne okoliščine, se mi čudno zdi, kako da so dobili na Karlovinci novo šolsko poslopje šele v letu 1939.

Ta tip šolskega poslopja se je uporabil tudi pri gradnji nove šole v Senožetih v ljubljanski okolici. Ta vas leži onstran Save nasproti železniški postaji Jevnica. Od postaje do broda je nekaj minut, od drugega brega do šole pa le nekaj korakov.

Na videz je šola nekoliko k tlom pritisnjena, v resnici pa ni tako. Za to vasico oziroma šolski okoliš je to poslopje v vsakem oziru prav primerno. Ker ni pričakovati, da bi bilo v doglednem času kaj več otrok, ima šola le eno učilnico, upravne prostore in eno družinsko stanovanje. Prostorna klet ima več delov in se bo dala za marsikaj uporabiti. Upajmo, da bosta prav kmalu speljana v šolo tudi vodovod in elektrika. Pripravljeno je vse. Gradbeni stroški znašajo 220.000 din.

Tudi v Senožetih so komaj čakali, kdaj se bo šola preselila v novo poslopje. Sedanji prostori v kmetijski hiši niso ustrezali, najmanj učilnica, ki je bila v resnici le večja nizka kmetijska soba, »hiša« imenovana.

To so vsa v tem letu dograjena nova poslopja ljudskih šol v našem podežlju. Omeniti pa moram tudi veliko pridobitev Ljubljančanov Vičanov, ki so v tem letu dogradili in izročili namenu novo impozantno poslopje za meščansko šolo.

Slika meščanske šole na Viču

To poslopje ima devet učilnic, fizikalno dvorano, risalnico, celo vrsto kabinetov, moderno urejena stranišča, prostore za gospodinjsko šolo in zdravstvene preglede, kopalnice, upraviteljevo stanovanje in stanovanje za šolskega slugo itd. V prizidku na desni strani slike je moderno opremljena telovadnica z gledališkim odrom. V vse prostore sta napeljani elektrika in centralna kurjava.

Skupni stroški za to šolo znašajo 4.600.000 din. Blagoslovljena je bila na rojstni dan Antona Martina Slomška.

(Dalje.)

Lepo zborovanje Slomškove družbe

Dne 27. decembra je zopet zborovalo katoliško učiteljstvo, včlanjeno v Slomškovi družbi. Kakor običajno je najprej imelo sv. mašo v frančiškanski cerkvi, kjer je improviziran pevski zbor prepeval božične pesmi. Po sv. maši so odšli v frančiškansko dvorano, kjer se je polagoma napolnila tako, da je moralo večje število udeležencev še stati.

Po pozdravnih besedah predsednika Štruklja, ki je imel priliko pozdraviti prevzvišenega gospoda škofa dr. Rožmana, g. načelnika prosvetnega oddelka banske uprave dr. Sušnika, ki je zastopal tudi g. bana, večje število gg. profesorjev, nadzornikov, meščanskošolskega učiteljstva, čč. redovnih sester in izredno število učiteljev. Takoj po pozdravu predsednika je sporočil g. načelnik prosvetnega oddelka dr. Sušnik topel pozdrav g. bana, šolske uprave in svoj lastni pozdrav. Poudaril je, da je program zborovanja zelo sodoben in primeren trenutnim potrebam. Treba je strniti vse moči, da storimo vse, kar je potrebno za nadaljnji razvoj šolstva v Sloveniji, da bo zahtevi po izobrazbi ustrezno ne le v večjih središčih, ampak zlasti še po oddaljenih krajih, ki nič manj ne potrebujejo kulturnega razmaha. Banska uprava v tem pogledu sicer stori kolikor more. Vendar je potrebno, da tudi vsak stori, kar največ more, da bomo te svoje, tako zaželenne cilje čimprej dosegli. V ta namen: Vsem srečno in blagoslovljeno novo leto!

Krščanska ljubezen in komunizem

Nato je predaval ravnatelj učiteljske šole g. prof. I. Prijatelj o temi »Krščanska ljubezen in komunizem«. Misleci zadnjega stoletja, papeži in sociologi so prerokovali, da se bo, da se mora izpremeniti ves družabni sestav, da bo potem zavladalo med ljudstvi blagostanje, ki ga more prinesiti le resnična ljubezen do bližnjega. Vendar narodi in njih voditelji niso hoteli verjeti, da je bratstvo možno le na podlagi bratovske ljubezni. Treba je pričeti pri sebi samem, da moremo bratovsko ljubezen izkazovati. »Druga zapoved pa je enaka prvi«. To se pravi, da ni nič manj važna in nič manj potrebna. Vsi in vsak jo mora izpolnjevati! — V lepo urejeni vrsti je predavatelj nato prikazal glavnejše zastopnike krščanske ljubezni, ki so se odlikovali v vršitvi dobrih del, ki jih ta ljubezen narekuje. Pričenši pri prvih kristjanih, ki so jim bili v zgled še apostoli in o katerih so Rimljani rekli: »Glejte, kako se ljubijo!« in je bila prav ta ljubezen znak prvega krščanstva — pa do polpreteklih in sedanjih dni, so stopili pred poslušalce največji možje in žene prav do Ozanama, ki je svojim tovarišem priznal: »Z deli krščanske ljubezni bomo dosegli uspehe.« Koliko je takih, ki bi lahko vršili dela krščanske ljubezni, ker imajo sredstev dovolj; toda še vedno velja izrek sv. pisma, da bo laže šla kamela skozi šivankino uho, kakor pa bogatin v nebesa.

To so tudi vzroki, da so se nekateri slovenski ljudje odvrnili od prave poti in so se predali — komunizmu.

Da moremo zlasti mi, učitelji, izvrševati dela ljubezni, je v prvi vrsti potrebno, da se zavzamemo za svoje učence in se popolnoma posvetimo njihovemu ne le telesnemu, ampak zlasti še duhovnemu razvoju. Tudi v naših vrstah imamo dovolj lepih zgledov za tako in tako delo!

Po teh resnično toplih in s pravim razumevanjem prepojenih izjavanjih je prešel predavatelj k razlagi komunizma. Tudi o njem je podal celotno zgodovino, pričeni pri socializmu in preko vseh izrodov. Z nepobitnimi dokazi je prikazal neuspehe komunizma, ki so se pokazali v teku desetletij, zlasti v zadnjih časih.

Svetoval je, naj bi ne bilo učitelja, ki bi ne preštudiral dr. Krekovega »Socializma«. Zlasti lepi so bili dokazi, ki jih je navedel, ko je primerjal komunizem in krščanstvo.

Po dovršenem predavanju so poslušalci predavatelja nagradili z velikim in dolgotrajnim ploskanjem. — Obljubil je, da bo priobčil predavanje v »Slovenskem Učitelju«.

Narodnoobrambno delo in učiteljstvo

Drugo predavanje je imel dr. Bitežnik: »Narodnoobrambno delo in učiteljstvo«. Z nekaterimi citati iz Župančiča, Cankarja in nekaterih listov je pokazal, da se premnogi ustavljajo le pri ranah in hibah slovenskega naroda, ne vidijo pa svetlobe, ki ga ožarja. To pa iščejo le pri drugih narodih, pri tujcih; To je tragika slovenskega naroda, da postajajo najboljši krivični in doživljajo brodolom. Dotaknil se je z bežnim pogledom današnjih dogodkov, ki zbuja marsikje malodušje. Ugotovil je, da skoraj ni naroda v Evropi, ki bi imel toliko neurejenih zahtev v narodnoobrambnem delu, kakor baš slovenski. Težki problemi so n. pr. izseljenstvo, odtrgani kosi narodnega telesa, raztrganost in razdejanje v narodni skupnosti i. dr. Samo privatno delo temu ne bo prineslo ozdravljenja; tudi banovina in država morata pri tem delu pomagati, še bolje pa dajati za ozdravljenje vseh teh nezdravih razmer glavne iniciative. Vsak Slovenec pa bi moral biti kljub tem ugotovitvam ponosen na izjave sociologov, ki ugotavljajo, da je pravi čudež, ko je mogel slovenski narod v tako eksponiranem prostoru ohraniti svojo samobitnost (n. pr. Cvijić i. dr.). Zato ne smemo biti krivični do naših prednikov in predhodnikov, ki so ustvarili našo kulturo, gospodarstvo in vse naše narodno bogastvo, temveč moramo z orodjem, ki nam je v polni meri na razpolago, nadaljevati to delo, da dovršimo to delo in izoblikujemo narodni obraz do popolnosti.

Slovensko šolstvo je dostojno vršilo svojo dolžnost vse dotlej, vendar nas to še ne sme zadovoljiti. Svoje delo mora vršiti in še razširiti v vse tiste smeri, ki bi kakorkoli mogle omejevati slovenski razmah. V prvi vrsti je treba zabrisati vse meje, ki bi Slovence delile v Štajerce, Kranjce in Primorce in še Korošce! Eno smo in samo en narod, kar nas mora navdajati s ponosom! In ta narodni zanos mora dvigati našo narodno zavest! Naj bi ne bilo nikjer otroka, ki bi na vprašanje, kdo je, ne znal odgovoriti, da je Slovenec, slovenske matere sin!

Inteligent, slovenski inteligent mora imeti vest! Ta vest ga vodi k ljubezni. In ljubezen do naroda je božja služba.

Človek, ki hoče narodnoobrambno delovati, mora biti veder, optimističen! Verovati mora v svoj narod. — Narodi žive od idej. V zgodovini so vedno zmagale močne ideje. Med najbližjimi cilji je, da šola narodno vzgaja. To nalogo pa vrši učiteljstvo. V zavesti, da je prav učiteljstvu poverjena ta važna naloga, si vsak vzgojitelj išče načinov in potov za svoje delo, kakor mu jih narekuje okolica, v kateri otroci žive, okolica, v kateri živi sam sredi izročenihi mu otrok. Ko pa učitelj postavlja osnove za narodnoobrambno delo, mora ugotoviti in ponovno ugotavljati ter vzgajati k zavesti, da je obstoj Slovenije in Slovencev v tesni zvezi z brati Hrvati in Srbi. S tem pa že poudarja dragocenost naše narodne države. Tako preide takoj k državljanski vzgoji.

Pri tem in takem delu premine vsak strah pred bodočnostjo. Najboljši odgovor za strah je močna vera v Boga in iz tega sledi tudi vera v sočloveka. Pri tem ima tudi močan poudarek resničnost izreka, da nobeno drevo ne zraste do nebes. In da božja previdnost bdi nad nami!

Poslušalci kar niso mogli verjeti, da je predavatelj že končal, tako živo so se zatopili v njegova izvajanja. Z gromkim aplavzom so mu pritrdili in predsednik se mu je iskreno zahvalil za prelepo predavanje, ki je vžgalo novega ognja za narodnoobrambno delo.

Nato je spregovoril prevzvišeni gospod škof dr. Rožman: Ugotovil je, da sta bili obe predavanji izredno aktualni. Pritrdil je izvajanjem obeh predavateljev in dostavil še, da nas strah le slabi, nasprotnikom pa daje pogum. Dostavil je, da ne le sociologi, ampak tudi voditelji največjih narodov Evrope občudujejo samobitnost Slovencev in imenujejo to pravi čudež. — Veseli moramo biti in hvaležni, da Bog z velikim očesom gleda na nas Slovence in bo tudi še, če bomo taki, kot so bili naši predniki, in bomo ohranili trdno vero in trdno zapanje vanj kakor naši predniki.

Komunizem pa — eni pravijo, da pride že jutri ali pojutrišnjem. Toda bati se nam ga ni treba. Resnica, dokazana resnica je, da je komunizem tam, kjer ima vso moč, popolnoma odpovedal. Čas je imel polnih 20 let, da bi ustvaril raj na zemlji, pa ga ni. Pač pa je vse zlo na največji slovanski narod prinesel prav komunizem. — Le nikar se ne bojmo! — Morebiti bo Bog še zahteval žrtve od nas, a zato ne smemo obupavati; nasprotno ponosni moramo biti na to, da smemo tudi trpeti za — dobro stvar.

Zborovalci so bili svojemu višjemu pastirju iskreno hvaležni za bodrilne besede in so se zahvalili zanje z dolgotrajnim ploskanjem.

Tov. šol. upravitelj Lavrič je pozdravil zborovalce v imenu društva »Družine« in povabil k pristopu.

Kratek pozdrav je spregovoril v imenu gg. katehetov še g. prof. Plantarič ter je posebno poudaril to, naj slovenski otroci vsakomur povedo, da so Slovenci. — Vsaka učilnica v slovenskih šolah pa naj ima poleg drugih predpisanih slik tudi sliko največjega slovenskega vzgojitelja, svetniškega Slomška.

Tov. šol. uprav. Štular je v imenu vseh zborovalcev voščil predsedniku za god in so mu vsi zaklicali »Bog živi!«

Nato so prišla na vrsto še poročila podružnic, ki so na občnem zboru na Brezjah izostala. Iz teh poročil je razvidno lepo delo, ki ga podružnice opravljajo ne le za svoje članstvo, ampak prirejajo tudi za ljudstvo predavanja, tečaje, vzgojne tedne itd.

Tov. blagajnik Wagner je še podal nekaj pojasnil o plačevanju naročnine in članarine.

Na zborovanju je bil sprejet tudi sklep, naj se Slomškov dan vsako leto praznuje po vseh ljudskih, meščanskih in srednjih šolah.

Po krajšem razgovoru o poročilih in predlogih je predsednik končal zborovanje z najboljšimi voščili za novo leto vsemu članstvu in prijateljem Slomškove družbe.

Iz šolskega življenja

Hospitacijsko poročilo za V. oddelek. Ob mojem prihodu na hodnik prvega nadstropja so imeli učenci nekega nižjega oddelka ravno odmor. Mirno, brez govorjenja so hodili na stranišče, enako so se vračali, ne da bi se ustavljali in se po nepotrebnem zamujali. Na vprašanje, kje je 5. oddelek, so mi ga vljudno pokazali, kar kaže na lepo šolsko vzgojo.

Stopivši v 5. oddelek, so me dostojno pozdravili. Ker so imeli na klopi ravno vadbene zvezke, v katere naj bi napisali obravnavano snov o bakru v napovednih besedah

ali stavkih, sem si mimogrede ogledal te zvezke. Pisava in oblika kažeta, da gleda razredničarka na vzgojo. Razni nariski v zvezkih pa pričajo, da gleda tudi na nazor, smotrni pouk.

Da bi se prepričal, v koliko se goji v razredu samostojnost učencev, sem z dovoljenjem učiteljice napravil majhen pozkus. Učencem sem razdelil lističe, na katere so najprej napisali svoja imena in priimke. Vsi so lepo napisali, le eden je pozabil, da ima tudi krstno ime. 32 učencev je položilo listke v poševno lego, 8 pa v

pokončno. Zanimivo bi bilo ugotoviti pri teh osmih učencih, kaj je temu vzrok. Mogoče jim tiči vzrok v očeh, da jim pokončno lego lepše kažejo, ali pa je to znak male površnosti. Soditi po tem, da je en sam učenec od teh osmih učencev pisal odlično, šest za prav dobro in eden za dobro — bo najbrž vzrok v nekoliko slabši inteligenci.

38 učencev je napisalo svoja imena v zgornji levi kot lističa, dva pa v zgornji desni kot. Ali imata ta dva poseben okus, bi bilo še dognati. 17 učencev je napisalo na koncu primkov piko, 23 brez pike. Ali je to vpliv že sedanjega modernega pisanja naslovov v revijah ali kaj? Če je to vpliv čitanja mladinskih revij, je seveda vzeti to za dobro, ker kaže, da jih učenci pozorno berejo. Kar se tiče pisave števil samih, se mora priznati, da pišejo vsi učenci števila razločno in da niso pomote mogoče zaradi slabo pisanih števil. Prav vsi pišejo tudi števila pravilno, druga pod drugo. Napake, da bi prišle ednice pod desetice itd., so izključene — kar se rado dogaja, ako ni po vseh razredih vztrajne doslednosti. Splošen uspeh naloge, ki jo je bilo izvršiti v 10 minutah, je prav zadovoljiv. Nekateri so izvršili nalogo že v 5 minutah, vsi pa v 10. Za odlično je pisalo 17 učencev, to je od 40 učencev 42,25%, za prav dobro je pisalo 15 učencev — 40%, za dobro 6 učencev (15%) in za slabo le 1 učenec — 2,75%. Je to učenec, ki ne zna še dobro odštevati v ednicah, zato tudi ne množiti in še manj pa deliti. Temu še tudi niso znani osnovni pojmi, zato se mi čudno vidi, kako to, da je prišel v 5. oddelek, ko pa še poštevanke ne zna. Vsekakor pa je z njim postopati tako, da se mu vcepi pogum, ker voljo le kaže. (Učenec je prišel pred kratkim v našo šolo iz podeželske šole. — Op. razr.)

V 1. konferenci sem bil vprašal učiteljski zbor, kateri učenci so samostojni v mišljenju, kar sem si označil v beležnici. Pri pregledu nalog sem primerjal, kateri bi bili po izvršenem poizkusu samostojni, in katere učence je kot samostojne označil učiteljski zbor.

Rezultat: V 18 primerih smo edini, v 22 različni. Vsekakor pa gre večja vera učiteljskemu zboru, ki učence bolj pozna zaradi vsestranskega in večletnega zaposlenja z njimi. Mene le veseli, da se moj desetminutni poskus krije v 18 primerih z mnenjem učiteljskega zbora.

Hribski.

Ne prezgodaj! Mati bi rada svojega razposajenega petinpolletnega dečka vpisala v ljudsko šolo. Učitelj jo zavrne, da je fantek še premlad za šolo, naj ga zatorej pride prihodnje šolsko leto vpisat. Mati je začela moledovati, naj otroku spregledajo tistih nekaj mesecev, ona da je čez dan zaposlena, otrok pa je zelo živ in vseh muh poln. Prosim ga je, naj bi razposajenega Frančka kljub temu sprejeli v šolo, da se bo z vzgojnega stališča v šoli vsaj naučil ubogati, za kar gotovo ni prezgodaj.

Učitelj je razumel zaposleno mater, »ki ji otrok raste čez glavo«, razumel pa je tudi otroka. Povzel je: »Kakor vidim, otrok telesno nikakor ni tako krepak, da bi ga brez škode za njegovo zdravje smeli prikleniti na šolsko klop.« Svetoval ji je otroški vrtec, a gospa se ni dala odvrniti.

Učitelj je prijel gospo za roko in jo prijazno povedel k oknu na hodniku, kjer ji je pokazal v stekleni posodi rastlinske poganjke v mehkem vlažnem pesku. »Tukaj, pogledajte, so komaj nastavki korenin, kakor nitke drobni in skoraj prozorni. Kaj mislite, gospa, kaj bi bilo s to rastlinico, ako bi jo zdajle presadili?« »Ne bi uspevala, zamrla bi,« je odgovorila gospa. »Tako je,« potrdi učitelj, »navzlic največji negi bi rastlinica ne uspevala, ker je bila prezgodaj presajena. Če jo pa pustim še nekaj časa v tej stekleni posodi, da se koreninice nekoliko razrasejo in okrepe, jo brez škode lahko presadim. Isto je z otrokom. Bolje je eno leto kasneje kot pol leta prezgodaj. Potem boste imeli večje veselje nad uspehom svojih otrok v šoli.«

Gospa je učitelju ob tem njegovem stvarnem pouku hvaležno stisnila roko.

Isto bi se dalo reči tudi o dečkih in deklicah, ki jih starši takoj po dovršenem 4. razredu ljudske šole žele vpisati v 1. razred srednje ali meščanske šole, mesto da bi pustili, da bi otroci dovršili še 5. razred ljudske šole in dobili s tem boljšo podlago za nadaljnje šolanje v gimnaziji ali na meščanski šoli. Ti otroci so kakor rastlinice, ki so bile nekoliko prezgodaj presajene in zato navzlic vsej domači pomoči in najboljšemu pouku v šoli bolehalo, to se pravi, težko slede učni tvarini in zaostajajo v šolskem napredku, medtem ko oni, ki imajo pet razredov ljudske šole in boljšo podlago, hitreje uspevajo in v kratkem znatno prehitijo v uspehu in napredku one, ki so jih starši prezgodaj silili v šolo in se z njimi mučijo starši in učiteljstvo.

E. D.

Književne vesti

K uvedbi gozdarskega pouka. Gozd nudi učitelju najprimernejšo učno enoto na vsaki stopnji ter je preko tega najboljši vzgojni in izobrazbeni činitelj. V vsakem letnem času, ob vsaki priliki lahko navežeš na preobilno gozdno življenje, ki tako močno

oblikuje naš narodni etos. Gozdni čar, pravljice, kar neverjetno močno spojena združba ljudi, živali in rastlin v gozdu venomer iznova vabi k oblikovanju. In kakšno pomembno snov nudi gozd zgojstvu in vzgojevanju! Gozd! Kdo bi se ne spomnil nečesa,

kar je s svojim veličastjem napolnjevalo mlado dušo in kar pomeni razkošno izkustvo mladega človeka, kar pomeni toploto, zdravje in vedrino težkega življenja. Gozdarski inženir Oskar Piškorič je pred leti v »Zadružni svjesti« sporočil besedilo, ki je po nekaterih državah napisano po gozdovih na napisnih deskah in slove tako:

»Molitev gozda!

Popotnik! Ko greš mimo mene in misliš dvigniti name svojo roko, pazi, da me ne oškoduješ: jaz sem toplota Tvojega ognjišča v hladnih zimskih nočeh in prijeten hlad, ki Te varuje pred poletnim soncem; moji plodovi Ti osvežujejo grlo in Ti gasijo žejo na Tvoji poti. Jaz sem sleme Tvoje hiše, deska na Tvoji krušni mizi; postelja, na kateri spiš, in les, s katerim gradiš svoje ladje. Jaz sem držalo Tvoje motike, vrata Tvoje sobe; les Tvoje zibelke in les Tvoje mrtvaške krste.

Popotnik, čuj mojo molitev! Jaz sem kruh dobrote in cvetje lepote.«

Pri nas še ni takšnih napisnih desk, ki bi bi tako prepričevalno pozivale na varovanje gozda, na prizanašanje živalski in rastlinski združbi v gozdu. Prepričani pa smo lahko, da bo naša mladina, ko jo bomo k temu pozvali po svojem ravnanju, tudi tukaj pokazala višino človečanske srčne omike ter bo navdušeno sledila plemeniti pobudi. To se bo tudi pri nas zgodilo, zakaj pri ministrstvu pripravljajo na pobudo gozdarskih strokovnjakov za dopolnitev pouka v »Praktičnih znanjih in razumevanjih za kmetijstvo« uredbo gozdarskega pouka v učni načrt kot dopolnilo kmetijskega pouka.

Učitelju se bo treba prav posebno prijaviti na gozdarski pouk. To bo storil najlažje in najpovoljnejše, če si bo naročil »Gozdarski vestnik«, ki je mesečni strokovni list za gozdarstvo, lesno industrijo in lesno trgovino. Izhaja v Mariboru pod večšim uredništvom inž. Stanka Sotoška. Mnogo in težkega truda je bilo treba žrtvovati, da so se mogla uresničiti mnogoletna prizadevanja naših domačih gozdarskih strokovnjakov, dvigniti gozdarstvo in poiskati našemu kmetu-gozdarju nove vire stalnega zaslužka.

List stopa z novim letom v tretjo dobo svojega dela. Iz bogate zaloge lanskega letnika bodo učitelju zlasti služile tehtne razprave o domači gozdni drevesnici, več članikov o pogodzovalni akciji kmečke mladine, razne monografije o gozdnih rastlinah, dalje pa tudi o orožju, o urejevanju hudournikov itd. Vestnik seznanja v svojih Obvestilih bralca z gnojenjem gozdov, o izvoru gozdarskih sadik, varstvu gozdov, izkoriščanju gozdov, izmeri lesa, z gradbeništvom, s predelavo lesa. Ne bomo se čudili, da je Vestnik tudi letos vzorno ustrezal svojemu namenu: zlasti bodo učitelje zanimala razprave: Gozd in les, Mladinski pogodzovalni dnevi, Problemi našega gozda, Kanadski topol, Gozdni požari, Predavanja o gozdarstvu, Zakaj gozd redi samega sebe, Solarji

od Šmiklavža sade za panji smrekove sadike, Nekaj misli o trajnem gozdnem gospodarstvu itd. Takim in enakim razpravam sledi v listu Dopisna gozdarska posvetovalnica, ki zna na vsako, čisto prav zanimivo vprašanje strokovno pravilno odgovoriti. Poseben oddelek v listu je namenjen zakonitim predpisom in oblastnim okrožnicam. V 9. številki priobčujeta dr. J. Šlebinger in inž. agr. J. Marentič dragoceno Bibliografijo slovenske kmetijske literature v letih 1919—1938, kjer si bo učitelj lahko poiskal primerna navodila za novo panogo kmetijskega pouka. V tej številki prispeva inž. Stanko Sotošek poročilo o Fran Erjavčevi knjižici O izobrazbi kmečke mladine. Na koncu pa prinaša sleherna številka Vestnika nadvse važno Gradivo za slovenski gozdarski slovar, kjer najdeš bogato zakladnico naše narodne izrazilne moči ter tolmačenje gozdarske terminologije, ki služi vsakomur, ki ima z gozdom posla.

Posebno pa bo služil Gozdarski vestnik šoli in pouku, ko bo prinašal članke in navodila za usmeritev in ureditev pouka o gozdarstvu.

Naročila sprejema uprava Gozdarskega vestnika v Mariboru, Kopališka ul. 6, III. Celoletna naročnina, ki se lahko plačuje v obrokih, je za tuzemstvo 60 din.

A. Koprivc.

Poljska, njena zgodovina in njen duh.
Sestavili: T. Debeljak, R. Molè, Fr. Stele. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 22 din. Knjiga ima 67 strani zgoščene vsebine. Lahko pa rečemo, da je vsa vsebina silno zajemljiva in hkrati poučna. Če vzameš knjigo v roke in jo pričneš brati, je ne boš odložil prej, dokler ne prideš do konca. Vidi se ji, da so jo pisali strokovnjaki. Tako je Tine Debeljak priobčil namesto uvoda odlomek svojega prevoda iz pesnitve »Pan Tadeusz« pesnika Adama Mickiewicza, dalje je podal zgodovino Stare Poljske in sicer »Poljska pod Piasti«, »Poljska pod Jagielonci«, »Poljska volilno kraljestvo« in »Nadvlada plemstva«. »Propad pod Sasi« in delitve Poljske ter »V boju za svobodo« je v več prav zanimivih člankih opisal R. Molè. Franc Stele pa nam je objavil članke: »Obnovljena Poljska«, »Poljska kultura v preteklosti«, »Duhovna kultura sodobne Poljske« in »Poljska republika«. Namesto epiloga je dodal še Tine Debeljak: Montalembert (1810—1870) v »Consolations«, Ignacij Padarewski septembra 1939«, »Sveti oče poljskim beguncem in poljskemu narodu 1. X. 1939« (odlomki).

*

Prošnja: Vse gg. razrednike in razredničarke L oddelka, ki imajo uvedeno Bobičevo »Preljubo veselje«, prosimo vljudno, da nam sporoče svoje skušnje, ki jih že imajo s to začetnico. Poročila bomo objavili.

Uredništvo.

Poročila družbenih podružnic

Občni zbor podružnice za ljubljansko okolico se je vršil dne 10. decembra 1939. Centralni odbor je zastopala podpredsednica ga. Sadarjeva, Katehetsko društvo pa g. profesor Pavlin. Predsednik g. Hladnik je vodil zborovanje po nastopnem redu: čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora, poročilo odbora, poročilo preglednikov, volitve, predlogi, slučajnosti. Iz poročila je povzeti: Podružnični odbor je imel med letom 6 sej in 4 zborovanja. Za Slovenski dom v Ljubljani je dala podružnica 1000 din, za dom učiteljskihnikov pa je prodala 1 blok in prispevala je tudi za Jegličev dom. Predavanja so bila nastopne vsebine: Šolstvo na Danskem in Holandskem, v Belgiji, Luksemburški, Franciji, Švici in Italiji. Predavatelj Fr. Erjavec. »O ljubljanski okolici v srednjem veku« je predaval dr. Rajko Ložar, »O slovenskem jeziku in prebujanju slov. naroda« pa je govoril prof. Jakob Šolar. Zborovanja so se vršila: v Ljubljani, na Vrhniki, v Šmarju pri Ljubljani. Podružnica se je udeležila tudi pogreba umrlega člana Rudolfa Žnidaršiča, šolskega upravitelja v Črnučah.

V odbor so bili izvoljeni: Predsednik Hladnik, podpredsednik Rott, tajnik Žirovnik, blagajnik Sirnik, Clemente, Erjavec in Orehar pa odborniki. Za preglednika: Lomšek in Kovač, v razsodišče pa Porenta in Škulj. Nato je priporočal prof. E. Bojc nakup zemljevidov, ki jih je založila »Slovenska straža«, Erjavec pa je predlagal, da bi se na božičnem zborovanju obravnavale učiteljske plače.

Sledilo je še predavanje g. dr. Gogale: O lepoti našega jezika.

Članstvu v vednost!

Redne seje glavnega odbora se vršijo ob pol 6. uri zvečer vsako prvo soboto v mesecu. K tem sejam ne vabimo pismeno. Seje širšega odbora se vršijo po potrebi. K tem sejam vabimo pismeno.

Seje odsekov

Vsako drugo soboto v mesecu imamo sejo kulturnega odseka, vsako tretjo soboto pa sejo šolskega odseka. Čas seje obakrat od pol 6. uri zvečer. Tudi k tem sejam ne bomo pošiljali vabil.

Odbor.

V oceno smo prejeli:

Poljska, njena zgodovina in njen duh. Sestavili: T. Debeljak, R. Mole, Fr. Stele. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 22 din.

Komunizem. Spisal dr. Ivan Ahčin, založila »Zveza fantovskih odsekov«. Cena 10 in 18 din. Ako naroči več članov »Slomškove družbe« knjigo pri nas, smo pripravljeni posredovati pri »Zvezi fantovskih odsekov« za novo znižano ceno — 7.50 din. Knjiga je potrebna vsakemu učitelju. Nudi mu gradivo za predavanja pa tudi sicer je vsestranska potreba, da se seznani s komunizmom vsak učitelj in učiteljica, da bo lahko ugovarjal vsem, ki jim je komunizem pri srcu zaradi nepoznanja. Sploh pa priporočamo svojemu članstvu študij socialnih vprašanj. Ogromna večina našega članstva živi na deželi in vidi prav od blizu položaj, v katerem živi n. pr. naš kmet. Pohvalno bi bilo, da bi v naših podružnicah razpravljali, kam s kmetskimi sinovi. Referate smo pripravljeni objavljati tudi v »Slov. Učitelju«.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

NAJMODERNEJE UREJEN GRAFIČNI ZAVOD
KAMNOTISK / OFFSETTISK / BAKROTISK / KLIŠARNA
KVALITATIVNI IZDELKI V TISKARNI IN **KNJIGOVEZNICI**

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

ZALOŽBA ŠOLSKIH IN DRUGIH KNJIG
ZALOGA DOMAČEGA IN TUJEZEMSKEGA DOBREGA TISKA

PODRUŽNICA „NIČMAN“ V LJUBLJANI: BOGATA ZALOGA DEVOCIJO-
NALIJ, KNJIG, ŠOLSKIH IN PISARNIŠKIH STVARI

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINI

**LJUBLJANA
KOČEVJE
MARIBOR
CELJE**

VLOGE OBRESTRUJE PO NAJVIŠJI OBRESTNI MERI
CENENA POSOJILA DAJE NA REDNO ODPLAČEVANJE

Z A N J E N E V L O G E J A M Č I D R A V S K A B A N O V I N A

**Tovariši! Zbirajte oglase, ker s tem podpi-
rate svoje strokovno glasilo! Upravištvo.**

Največji slovenski pupilarnovarni zavod

Mestna hranilnica ljubljanska

Stanje vlog Din 420.000.000

Lastne rezerve " 28.650.000

Dovoljuje posojila proti vknjižbi

Z a v s e o b v e z e h r a n i l n i c e j a m č i

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA